

Študijná príručka: Staroveké Grécko

Kvíz

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet na základe poskytnutého textu.

1. Opíšte hlavné charakteristiky minojskej civilizácie na Kréte.
2. Kto boli Mykénčania a ako sa im podarilo oslobodiť spod nadvlády Minojčanov?
3. Aký je historický význam trójskej vojny a vďaka komu poznáme jej príbeh?
4. Aké spoločné prvky spájali rozličné grécke mestské štáty?
5. Stručne charakterizujte spoločenské usporiadanie a vládny systém v starovekej Sparte.
6. V čom spočívali hlavné reformy aténskeho zákonodarcu Solóna?
7. Akým spôsobom prispel Kleistenes k vzniku demokracie v Aténach?
8. Vysvetlite princíp a účel ostrakizmu (črepinového súdu) v aténskej spoločnosti.
9. Kedy sa konali prvé olympijské hry a aký mali význam pre Grékov?
10. Menujte dvoch významných gréckych vedcov spomenutých v texte a ich prínos.

Kľúč správnych odpovedí

1. Minojská civilizácia sa rozvinula na ostrove Kréte s hlavným mestom Knóssos. Minojčania boli známi svojím mocným loďstvom, rozsiahlymi obchodnými kontaktmi a náboženským kultom Veľkej matky, ktorého symbolmi boli býk a dvojsečná sekera. Venovali sa obchodu, poľnohospodárstvu a remeslám, čo im prinieslo značné bohatstvo.
2. Mykénčania boli príslušníci kmeňov Achájcov, ktorí prenikli na územie Grécka okolo roku 2000 pred Kr. a založili mykénsku civilizáciu. Spod minojskej nadvlády sa oslobodili okolo roku 1450 pred Kr., keď využili oslabenie Kréty po silnom zemetrasení a zaútočili na ňu.
3. Trójska vojna, ktorá sa odohrala okolo roku 1200 pred Kr., je spojená so súmrakom mykénskej moci. Príbeh vojny opísal slepý grécky básnik Homér vo svojich eposoch Ilias a Odysea. Existenciu historickej Tróje potvrdil nemecký archeológ Heinrich Schliemann, ktorý ju vykopal.
4. Napriek rozdielom spájali grécke štáty spoločný jazyk, dejiny, umenie, filozofia a viera v rovnakých bohov sídliačich na Olympe. Zjednocujúcimi prvkami boli tiež veštiareň v Delfách a olympijské hry, počas ktorých sa prerušovali všetky konflikty.
5. Spartu na Peloponézskom polostrove založili Dórovia a jej zákony spísal bájnny Lykurgos. Na čele štátu stáli dvaja králi, ktorých moc kontrolovalo päť úradníkov (efori). Spoločnosť sa delila na tri skupiny, pričom najvyššia vrstva Sparťanov mala za povinnosť len bojovať.
6. Solón v roku 594 pred Kr. rozdelil slobodné obyvateľstvo Atén do štyroch tried podľa veľkosti majetku, pričom každá mala iné práva a povinnosti. Jeho najvýznamnejšou reformou bolo zrušenie dlžného otroctva, čím oslobodil všetkých Aténčanov, ktorí sa stali otrokmi pre dlhy.
7. Kleistenes v roku 510 pred Kr. ukončil vládu tyranie a položil základy aténskej demokracie. Všetkým plnoprávnym občanom priznal rovnaké práva, rozdelil ich do 10 územných celkov podľa bydliska a zaviedol ostrakizmus na ochranu demokracie.
8. Ostrakizmus, známy aj ako črepinový súd, bol systém hlasovania pomocou črepín zavedený Kleistenom. Umožňoval vyhnáť z Atén na 10 rokov občanov, ktorí boli považovaní za hrozbu pre demokraciu. Po uplynutí tohto obdobia sa mohli vrátiť a bol im vrátený majetok aj občianske práva.
9. Prvé olympijské hry sa konali v roku 776 pred Kr., a tento rok sa stal počiatkom gréckeho kalendára. Hry mali obrovský význam, konali sa každé štyri roky a počas ich trvania Gréci prerušili všetky vojenské konflikty. Ženy mali na hry vstup zakázaný.
10. Text spomína matematika, filozofa a vedca Tálesa, ktorý je považovaný za jedného z najznámejších gréckych filozofov a je autorom Tálesovej vety. Jeho žiakom bol Pytagoras, významný vedec v oblasti matematiky, fyziky a filozofie, známy najmä vďaka Pytagorovej vete.

Otázky na esej

1. Porovnajzte politické zriadenie, spoločenskú štruktúru a spôsob života v starovekej Sparte a v Aténach na základe informácií z textu.
  2. Analyzujte vývoj politického systému v Aténach od vlády kráľov až po zrod demokracie. Podrobne opíšte prínos a reformy Drakóna, Solóna, Peisistrata a Kleistena.
  3. Diskutujte o význame a vzájomnom prepojení minojskej a mykénskej civilizácie. Vysvetlite, aké faktory prispeli k úpadku minojskej moci a vzostupu Mykénčanov.
  4. Vysvetlite, akú úlohu zohrávala mytológia, náboženstvo a veštby v živote starovekých Grékov. Uvedte konkrétne príklady bohov, hrdinov a veštiarne v Delfách, ktoré sú spomenuté v texte.
  5. Posúďte význam Homérových eposov a trójskej vojny pre pochopenie obdobia „Grécka bájí a povestí“ a následného prechodu do „obdobia temna“.
-

Slovník pojmov

Pojem	Definícia
antický	Súvisiaci s gréckym alebo rímskym starovekom.
aristokracia	Privilegovaná vrstva bohatých, šľachta.
Achájci	Kmene, ktoré okolo roku 2000 pred Kr. prenikli na územie Grécka a stali sa tvorcami mykénskej civilizácie.
črepinový súd	Iný názov pre ostrakizmus, hlasovanie pomocou črepín v Aténach.
demokracia	Vláda ľudu. V Aténach ju založil Kleistenes, ktorý priznal rovnaké práva všetkým plnoprávnym občanom.
Dórovia	Kmene, ktoré so železnými zbraňami prenikli na územie Grécka po roku 1200 pred Kr. a založili Spartu.
drakonický	Surový, násilný. Vzťahuje sa na zákony zákonodarcu Drakóna, ktorý trestal zločiny veľmi prísne.
efori	Päť úradníkov v Sparte, ktorí kontrolovali moc dvoch kráľov.

epos	Rozsiahla epická báseň.
Ilias a Odysea	Homérove diela opisujúce dobytie Tróje (Ilias) a putovanie hrdinu Odysea domov (Odysea).
kolónia	Osada, územie spočiatku hospodársky i politicky spojené s materským mestom, ktoré sa neskôr osamostatnilo.
Kyklop	V gréckej mytológii obludný obor s jedným okom uprostred čela.
kyklopské murivo	Mohutné kamenné kvádre, z ktorých Mykénčania stavali svoje mestá.
Minojská civilizácia	Najstaršia civilizácia na ostrove Kréta, pomenovaná podľa mýtického kráľa Minosa.
Mykénska civilizácia	Civilizácia vytvorená Achájcami na pevninskom Grécku, s centrami ako Mykény, Atény a Téby.
olympijské hry	Športové súťaže konané každé štyri roky na počesť bohov, ktoré spájali všetkých Grékov. Prvé sa konali v roku 776 pred Kr.
ostrakizmus	Hlasovanie pomocou črepín v Aténach, ktorým bolo možné vyhnáť z mesta občanov ohrozujúcich demokraciu.
Pýtia	Meno, ktoré niesla každá veštica v známej veštiarni v Delfách.
tyrania	Spôsob vlády jednotlivca (tyrana), neskôr označenie krutovlády. V Aténach vládol tyran Peisistratos.